

4. บทบาทของไทยในฐานะประเทศผู้ประสานงานของอาเซียน-สหภาพยุโรป

1. ภูมิหลัง

ความเป็นมาของความสัมพันธ์อาเซียน-สหภาพยุโรป

1.1 สหภาพยุโรป (European Union – EU) เริ่มต้นความสัมพันธ์กับอาเซียนตั้งแต่ปี 2515 (1972) และได้เป็นคู่เจรจาอย่างเป็นทางการในปี 2520 (1977) ปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-EU โดยมีวาระ 3 ปี (สิงหาคม 2558-กลางปี 2561)

1.2 ปัจจุบัน ความสัมพันธ์อาเซียน-EU อยู่ในระดับ “หุ้นส่วนที่เพิ่มพูน” (enhanced partnership) โดยการดำเนินความสัมพันธ์อาเซียน-EU เป็นไปตามเอกสาร Nuremberg Declaration on an EU-ASEAN Enhanced Partnership (2007) และมี Bandar Seri Begawan Plan of Action to Strengthen the ASEAN-EU Enhanced Partnership (2013-2017) เป็นแผนงานความร่วมมือ โดยครอบคลุมความร่วมมือที่จะสนับสนุนประชาคมอาเซียนทั้งสามเสาหลัก ได้แก่ การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน และการเสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานของสถาบันต่างๆ ของอาเซียน

1.3 EU ได้แสดงความตั้งใจกระชับความร่วมมือกับอาเซียนในทุกมิติ และยกระดับความสัมพันธ์ไปสู่หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (strategic partnership) พร้อมแสดงท่าทีที่ชัดเจนที่ต้องการจะเข้าร่วม East Asia Summit (EAS) และผลักดันให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน-EU เป็นประจำ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีเพิ่มมากขึ้น ตามยุทธศาสตร์ใหม่ของ EU ในเอกสาร Joint Communication-The EU and ASEAN: a partnership with strategic purpose

1.4 EU สนใจที่จะรื้อฟื้นการเจรจา ASEAN-EU FTA อีกครั้ง (เมื่ออาเซียนบรรลุการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว) ควบคู่ไปกับการเจรจา FTA กับประเทศสมาชิกอาเซียนรายประเทศ หลังจากที่ยังสองฝ่ายระงับการเจรจา ASEAN-EU FTA ไปเมื่อปี 2552 และ EU ได้หันมาเจรจาเป็นรายประเทศแทน ซึ่ง EU ถือว่าเป็น building bloc เพื่อนำไปสู่การจัดทำ FTA ในระดับภูมิภาคกับอาเซียนต่อไป ปัจจุบัน EU ได้สรุปการเจรจา FTA กับสิงคโปร์แล้วเมื่อเดือนธันวาคม 2555 เวียดนามเมื่อเดือนสิงหาคม 2558 และอยู่ระหว่างการเจรจา FTA กับมาเลเซีย และไทย

ในการประชุม AEM – EU Trade Commissioner Consultations ครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2558 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย กรรมการด้านการค้าของ EU (H.E. Cecilia Malmström) แจ้งว่า จะพิจารณาความเป็นไปได้ในการรื้อฟื้นการเจรจา FTA อาเซียน – EU จาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) การบูรณาการทางเศรษฐกิจของอาเซียนหลังเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี 2558 (2) สถานะการเจรจา FTA ของสหภาพยุโรปกับประเทศสมาชิกอาเซียนรายประเทศ เพื่อเป็น building bloc และ (3) ประโยชน์ส่วนเพิ่มที่จะได้จากการทำ FTA ระดับภูมิภาคต่อภูมิภาค ทั้งนี้ การเจรจา FTA อาเซียน – EU จะดำเนินการแบบคู่ขนานไปกับการเจรจา FTA กับประเทศสมาชิกอาเซียนรายประเทศ

สองฝ่ายเห็นพ้องให้มีการประชุม stocktaking ระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสในช่วงปลายปี 2558 เพื่อพิจารณา 3 ปัจจัยหลักดังกล่าวและรายงานผลให้รัฐมนตรีเศรษฐกิจของทั้งสองฝ่ายทราบต่อไป

2. สถานะล่าสุด

การรับหน้าที่ประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-EU

2.1 ไทยได้รับหน้าที่ประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-EU อย่างเป็นทางการในช่วงการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนกับ EU (PMC+1) เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2558 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ โดยมีระยะเวลา 3 ปี (เดือนสิงหาคม 2558-กลางปี 2561)

2.2 ก่อนการประชุม Coordinating Meeting ระหว่างอาเซียนกับ EU ไทยได้เขียน Discussion Paper หัวข้อ “Approaches Regarding a Roadmap for Elevating the ASEAN-EU Enhanced Partnership to a Strategic Level” ให้ประเทศสมาชิกอาเซียนพิจารณา และฝ่าย EU (โดย EEAS) ได้เขียน Non-Paper หัวข้อ “Elements for a roadmap towards an EU-ASEAN Strategic Partnership: Considerations of substance and process” ให้อาเซียนพิจารณา โดยเอกสารทั้งสองฉบับเป็นการแสดงความคิดเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์ประกอบของ Roadmap ที่จะนำไปสู่การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างอาเซียนกับ EU

2.3 ไทยได้จัดการประชุม Coordinating Meeting ระหว่างอาเซียน-EU เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2558 ที่ กทม. เพื่อหารือเกี่ยวกับการทบทวนความสัมพันธ์อาเซียน-EU และพิจารณาแนวทางการจัดทำร่างแผนงาน (Roadmap) ของการดำเนินความสัมพันธ์อาเซียน-EU เพื่อยกระดับไปสู่หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (strategic partnership) ต่อไป สรุปสาระสำคัญของการประชุมฯ ได้ดังนี้

2.3.1 ทั้งสองฝ่ายรับทราบความคืบหน้าของการดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการ Bandar Seri Begawan Plan of Action และเห็นชอบให้มีการส่งเสริมการดำเนินงานดังกล่าวให้เข้มข้นมากขึ้น รวมถึงแสวงหาความร่วมมืออื่นๆ นอกเหนือจากแผนปฏิบัติการดังกล่าว

2.3.2 ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกับการยกระดับ ความสัมพันธ์ไปสู่การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ และเห็นชอบที่จะพัฒนาเอกสาร Roadmap ไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ซึ่งรวมไปถึงการทำความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างอาเซียนและ EU ในองค์ประกอบของความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ แม้ว่า ฝ่าย EU ประสงค์จะให้มีการรอบเวลา (timeline) ในการยกระดับความสัมพันธ์เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ในปี 2560 (2017) แต่อาเซียนเห็นชอบร่วมกันว่า กำหนดเวลาดังกล่าวควรมีความยืดหยุ่น

2.3.3 อาเซียนเห็นว่า ไม่ควรมีความเชื่อมโยงกันระหว่างการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับการเป็นสมาชิกในกรอบ EAS ของ EU

2.4 ในหลักการ ไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียน-EU (AEMM) ครั้งที่ 21 ในปี 2559 โดยจะมีการประชุม ASEAN-EU SOM ก่อนการประชุม AEMM ในลักษณะ preparatory meeting สำหรับการประชุม AEMM ไทยพร้อมที่จะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมแต่ขึ้นอยู่กับความพร้อมของประเทศสมาชิก EU ด้วยว่า พร้อมที่จะส่งผู้แทนระดับรัฐมนตรีมาเข้าร่วมได้ช่วงเวลาใดและจำนวนมากน้อยเพียงใด

3. บทบาทของไทย

ประเด็นที่ไทยต้องการผลักดัน

3.1 ด้านการเมืองและความมั่นคง ผลักดันให้ EU มีบทบาทที่สร้างสรรค์ในการส่งเสริมความมั่นคงในภูมิภาค โดยแบ่งปันประสบการณ์กับอาเซียนในสาขาที่ EU มีความเชี่ยวชาญ อาทิ การจัดการความขัดแย้งภายในภูมิภาค การรับมือกับประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ การบริหารจัดการชายแดน การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ การจัดการด้านภัยพิบัติ การโยกย้ายถิ่นฐาน การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ

3.2 ด้านเศรษฐกิจ สนับสนุนให้ EU ส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพให้แก่อาเซียนในประเด็นด้านการค้าที่สำคัญ อาทิ ทรัพย์สินทางปัญญา มาตรฐานสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม ความปลอดภัยด้านอาหาร อุตสาหกรรมสีเขียว ASEAN Single Window และการส่งเสริมความเชื่อมโยงในภูมิภาคเพื่อรองรับการเจรจา FTA อาเซียน- EU ในอนาคต

3.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพิ่มพูนความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมศักยภาพของอาเซียนในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ

3.4 ด้านสิทธิมนุษยชน ผลักดันให้ EU เข้ามาพัฒนาศักยภาพให้อาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมศักยภาพของคณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: AICHR) ในการให้การศึกษาและการส่งเสริมความตระหนักรู้ของประชาชนในประเทศสมาชิกอาเซียนในเรื่องสิทธิมนุษยชน

Suggested Talking Points

- **Since the EU is a key player in many issues, we hope to see the EU's continued presence and constructive role in Southeast Asia and its continuing support for ASEAN Community building especially in the post-2015 phase. During Thailand's coordinatorship for ASEAN-EU Dialogue Relations from 2015 to mid-2018, we will work closely with both ASEAN and EU colleagues to upgrade our partnership to a higher plane.**

- To further strengthen ASEAN-EU relations, the EU could play a more active role on issues where it can add value, for example;

- **greater trade and investment between the two regions.** The two sides should continue to explore ways to develop the ASEAN-EU FTA, in tandem with bilateral FTAs with individual ASEAN Member States.

- **enhanced inter-regional connectivity, including cooperation on border management** to help safeguard the region from the negative effects of enhanced connectivity, such as transnational crime

- **the growing challenge of irregular migration** which is no longer only 'regional' but also 'global' related issue as it having strong impact on not only ASEAN and the EU but also on all the migrant originating and neighboring countries where those migrants have crossed over. Therefore, both regional and global cooperation should be enhanced and underscored to manage this cross border

challenge. This is where ASEAN and the EU can cooperate and learn from one another's experiences on how to cope with this issue.

- On global issues, the two sides can benefit from enhanced cooperation on common challenges such as closing development gaps and addressing natural disasters and climate change.

- With regard to efforts to develop a roadmap towards elevating the ASEAN-EU partnership to a strategic one, **Thailand hosted a Coordinating Meeting with the EU in October 2015 which was productive in developing the parameters for such a roadmap.** There was general agreement that we had to develop a common understanding on the elements of a strategic partnership and we look forward to developing this with the EU.

***(If raised)* The EU's interest in joining the EAS**

- We note the EU's interest in joining the EAS, as part of its proposal to develop a Strategic Partnership between ASEAN and the EU. ASEAN's position is clear that **there was no link or automaticity between having a strategic partnership and participation in the EAS.** This has been communicated to the EU side during the ASEAN-EU Coordinating Meeting on 13 October 2015 in Bangkok.

- In addition, the prevailing mood within the EAS right now is **towards greater consolidation rather than expansion.** Therefore, at the moment, ASEAN and its partners in the EAS are in the process of reviewing the EAS in order to ensure its effectiveness and relevance as the only leaders-led strategic dialogue in Asia-Pacific.

กองยุทธศาสตร์และความร่วมมืออาเซียน
กรมอาเซียน
พฤศจิกายน 2558